

Debathæfte om folkeoplysningens udfordringer og muligheder

Drastiske ændringer er nødvendige

**Globalisering, konkurrence og individualisering
presser folkeoplysningen**

**Er der stadig behov for fordybelse,
fysisk fællesskab og sammenhæng?**

**Hvordan kan folkeoplysningen håndtere udfordringerne
og udnytte mulighederne?**

Med dette oplæg vil DFS' bestyrelse inspirere til debat i medlemsorganisationerne og blandt partnerorganisationer. Debatten skal danne grundlag for at udvikle en ny strategi for DFS.

Indhold

1. Tag stilling!	3
2. Hovedtendenser: Globalisering, konkurrence, individualisering.....	4
3. Folkeoplysningens værdier	5
4. Modtendenser: Fordybelse, fysisk fællesskab og sammenhæng	6
5. Konklusioner	
- Første: Løb ikke i halen på hovedtendenserne	7
- Anden: Knyt an til modtendenserne	8
- Tredje: Drastiske ændringer bliver nødvendige	9
- Fjerde: Fasthold en forskelligartet folkeoplysning	10
- Femte: Egen forandring før rammeforandring	11

Bagsidetegning: Teis Dyekjær-Hansen

Baggrund

I de seneste to år har spørgsmålet om folkeoplysningens situation og udviklingsmuligheder været til diskussion i mange forskellige DFS-sammenhænge:

- DFS' Tænk tank
- Arbejdet i forhold til regeringens folkeoplysningsudvalg
- Medlemskonferencer på Kolle Kolle
- Repræsentantskabsmøder
- Møder i Folkeoplysningens kommunikationsnetværk
- Interne sekretariats- og bestyrelsesseminarer

Ved disse lejligheder har vi modtaget kvalificeret og provokerende input fra en række eksperter i forskellige sider af samfundsudviklingen. Blandt disse har været:

- Christine Lind Ditlevsen, fremtidsforsker, Institutet for Fremtidsforskning
- Lene Andersen, forfatter og foredragsholder
- Jens Jonatan Steen, direktør, tænketanken CEVEA
- Christian Have, kreativ direktør, Have Kommunikation
- Bjarne Ibsen, forsknings- og centerleder på Institut for Idræt og biomekanik, SDU
- Henrik Bang, lektor, Institut på Statskundskab, KU,
- Morten Bay, ”on-line-strateg”, journalist og forfatter
- Bjarne Lundager Jensen, vicedirektør i tænketanken DEA
- Martin Marcussen, professor, Institut for Statskundskab, KU

Det er i høj grad på baggrund af disse input og de efterfølgende diskussioner mellem folkeoplysere og eksperter, at vi har skrevet dette debathæfte. Debatten skal skabe grundlaget for en ny DFS-strategi.

*Arbejdsgruppen
(Per Paludan Hansen, Henrik Christensen, Niels Glahn,
Flemming Jørgensen, Trine Bendix, Helle H. Bjerregård og Michael Voss)*

1. Tag stilling!

Tidens trend er ikke med folkeoplysningen. Men hvor der er hovedtendenser, er der også modtendenser. Modtendenserne skaber de behov, som folkeoplysningen kan trives i og gro ved. Her har vi masser af muligheder. Men det kræver, at vi er parate til drastiske ændringer i aktivitetsformer, metoder og finansiering.

Påstår vi!

Hundrede tusinder af mennesker opsøger og deltager hvert år i de aktiviteter, som DFS' medlemsorganisationer tilbyder og organiserer. Som sådan er både aftenskoler, andre skoleformer og foreninger stadig en succes.

Men samtidig føler mange folkeoplysere sig presset af tiderne, af brugerne, af politikerne – og af økonomien.

Naturligvis, kan man fristes til at sige. Folkeoplysningen er rundet af næsten 200 års historie, og den har det meste af tiden nærmest været kongelig privilegeret. Hvordan skulle folkeoplysningen undgå at komme under pres, når samfundet ændrer sig i raket fart, og borgernes tanker, ønsker og behov konstant flytter sig?

Som folkeoplysnings-aktører må vi tage bolden op, forsøge at forstå, hvor samfund og individer bevæger sig hen – og tage stilling til, hvor vi vil placere os for fortsat at spille en rolle og have en eksistensberettigelse.

Det er den diskussion, vi forsøger at give retning med dette debathæfte.

Vi har forsøgt at undgå åbne hvad-synes-du-selv-spørgsmål, på-den-ene-side-og-på-den-anden-side nuanceringer og snusfornuftige lidt-af-det-hele-og-mest-som-før-løsninger.

I stedet har vi valgt at vove pelsen med en stribe påstande om udviklingsretningen og løsningerne. Ikke fordi vi er skråsikre, men fordi vi håber, at det kan provokere til debat - og det er vel i folkeoplysningens ånd.

Vi opfordrer derfor alle aktører i folkeoplysningen og venner af folkeoplysningen til at læse, tage stilling og give igen.

- *Er det den vej, samfundet udvikler sig?*
- *Er det sådan, borgerne tænker og handler?*
- *Er det på den måde, folkeoplysningen skal reagere – og måske allervigtigst: Er det sådan din del af folkeoplysningen skal udvikle sig, hvad enten det er en aftenskole, en højskole, en grøn bevægelse eller noget helt fjerde*

På den måde kan vi sammen finde de bedste udviklingsveje for folkeoplysningen.

2. Hovedtendenser: Globalisering, konkurrence, individualisering

I ethvert samfund og til enhver tid er der nogle bestemte tendenser, som dominerer udviklingsretningen.

I dagens danske samfund er hovedtendenserne:

- *Globalisering* medfører kraftigt skærpede krav til virksomheder, borgere og stat om at præstere mere, bedre og billigere i konkurrence med omverdenen.
- *Konkurrencen*, som bl.a. udspringer af globalisering, presser velfærd og kollektive løsninger. Stadig større dele af samfundets aktiviteter markedsføres og markedstænkes. Det sker via privatisering, udlicitering og introduktion af markedsmekanismer i den offentlige sektor.
- Det medfører *kommercialisering* af relationer mellem mennesker, samfundsgrupper og samfundsinstitutioner.
- Presset på den offentlige sektor er en af årsagerne til, at stat og kommuner i stadig højere grad stiller *krav om nytteværdi* og noget-for-noget til borgere, foreninger og andre modtagere af offentlig støtte.
- Projektkulturen dominerer i forhold til langsigtede fleksible rammemål.
- Samfundet stiller krav til borgerne om nye kompetencer, om rent faglige kompetencer og om dokumenterede formelle kompetencer. Der sker en centralisering, som ændrer lokalsamfundenes rolle for det folkelige fællesskab.
- En særskilt faktor er *aldringen* af samfundet, dvs. den stadig stigende talmæssige vægt af borgere over 60.

- Blandt samfundets borgere sker der en *individualisering*, jo yngre, jo tydeligere.
- Individualiseringen giver sig bl.a. udtryk i, at den enkelte søger identitet og stiller krav om *oplevelse* og om selv at være på/i centrum/berømt.
- Individualiseringen hænger sammen med et eskalerende *materielt forbrug*.
- De fleste fællesskaber, der opstår, er mere *løse og midlertidige netværk* end permanente, forpligtende fællesskaber.
- Når der opstår andre typer fællesskaber, har de en tendens til at være familiære, lokale eller nationale.
- Elektronisk kommunikation erstatter fysisk samvær.
- Hurtig, overfladisk kommunikation fylder mere end substans og fordybelse.

Djævlens advokat

1. Trods globalisering og konkurrence bliver den offentlige sektor ved med at vokse, og velfærdsstaten overlever i bedste velgående.
2. De store toneangivende virksomheder ved godt, at konkret faglig viden hurtigt bliver forældet, og at de har brug for ansatte, der er fleksible og har lærings- og sociale kompetencer.
3. Selvfølgelig, de uforpligtende fællesskaber og facebook-fascinationen er et ungdomsfænomen, som glider i baggrunden med alderen. Behovet for substans og fordybelse kommer af sig selv med alderen.

3. Folkeoplysningens værdier

I politikpapiret "Fremtidens Folkeoplysning" fra 2004 definerede vi i DFS folkeoplysningens værdier således (*forkortet*):

- **Åbenhed**

Folkeoplysningen er baseret på frisind og sigter på at udvikle tolerance og sammenhængskraft på tværs af de skel, der ellers eksisterer i samfundet. Folkeoplysningen er socialiserende og integrerende.

- **Demokrati**

Deltagerindflydelse, medansvar og aktiv deltagelse er grundstenen i enhver aktivitet.

- **Det hele menneske**

Folkeoplysningens tilbud tager som princip altid udgangspunkt i det enkelte menneskes ønsker og behov frem for "systemets". Folkeoplysningen tager alle livets facetter alvorligt, de personlige, de samfundsmæssige og de erhvervmæssige.

- **Fordybelse**

Folkeoplysningen opererer ikke med eksamen, karakterer eller udefra kommende krav, og der er plads til fordybelse for deltagerne. Drivkraften er lysten til at blive klogere på sig selv og på verden sammen med andre.

- **Selvorganisering**

Initiativet kommer fra civilsamfundet, ikke fra det offentlige eller fra kommercielle interesser. Selvorganiseringen og friheden til selv at træffe væsentlige beslutninger er forudsætningen for, at folkeoplysningen kan skabe rum for fritænkning.

Disse værdier og læringsprincipper harmonerer ikke særlig godt med hovedtendenserne i samfundsudviklingen. Med denne identitet får folkeoplysningen modvind af hovedtendenserne.

Djævlens advokat

1. Det er kun på papiret, at folkeoplysningen har disse "politisk korrekte" værdier.
2. Folkeoplysningen er for længst omdannet til kommercielle leverandører af fritids- og læringstilbud. Der er ingen værdikonflikt.

4. Modtendenser: Fordybelse, fysisk fællesskab og sammenhæng

Kan vi så lige så godt opgive ånden og forberede begravelsen? Eller skal vi kaste os ud i en heroisk kamp mod hovedtendenserne som vor tids Don Quixote?

Hverken/Eller!

Hovedtendenserne er nemlig kun hovedtendenser. De er ikke enerådende. De vil udløse andre, mindre dominerende tendenser i en anden retning, modtendenser. Nogle mener allerede at se disse modtendenser i praksis:

- Borgerne og til dels også beslutningstagerne efterlyser rodfæstelse og sammenhængskraft.
- Det komplicerede samfund, som ikke kan/vil udvide den offentlige sektor, har stigende behov for borgernes aktive medborgerskab.
- Både samfundet, erhvervslivet og individerne har behov for de ”bløde” kompetencer som f.eks. sociale kompetencer og kommunikative kompetencer, og nogle har erkendt dette.
- Den stadig øgede del af døgnet, som tilbringes foran skærme, skaber behov hos nogle for fysisk fællesskab.
- Andre efterlyser fordybelse og substans.
- Som reaktion på kommercialisering, konkurrence og materialisme vil der opstå behov for andre værdier.

Dagens modtendenser *kan* blive fremtidens hovedtendenser, men det er ikke, hvad eksperterne forventer, og der er i hvert fald ingen garanti for, at det sker.

Men de vil under alle omstændigheder eksistere som parallelle modtendenser på samme tid som hovedtendenserne. De vil vise sig:

- i nogle samfundsgrupper og i nogle generationer mere end andre
- men også inden for de grupper, der domineres af hovedtendenserne
- måske lige frem som samtidige, men mindre fremtrædende behov hos de individer, der primært følger hovedtendenserne

Disse modtendenser ligger langt tættere op ad folkeoplysningens værdier.

Det giver folkeoplysningen muligheder. Modtendenserne skaber nicher, vi kan udfylde. De leverer ”kroge”, som vil komme forbi os, og som vi har muligheden for at hægte vores arbejde op på – uden at skrotte værdier og principper.

Djævlens advokat

1. Disse såkaldte modtendenser er ønsketænkning for folkeoplysere, der hænger fast i fortiden.
2. Folkeoplysningen skal gå ind i kampen om værdierne og være med til at definere, hvad der er hovedtendenserne.

5. Konklusioner

- Første: Løb ikke i halen på hovedtendenserne

Det er ikke muligt, og det er ikke ønskeligt for folkeoplysningen at følge efter eller at tilpasse sig hovedtendenserne. Dertil trækker de for meget væk fra vores kerneværdier, vores identitet og vores nuværende deltageres ønsker. Det er næsten entydigt eksperternes råd til os.

Hvis vi vælger at tilpasse folkeoplysningens værdier, indhold og læringsprincipper til de beskrevne hovedtendenser, vil vi bevæge os ind på et felt og på et marked, hvor vi ikke har *særlige* forudsætninger. Her kan andre gøre det bedre. Der er ikke behov for folkeoplysningen her. Folkeoplysningen bliver aldrig de bedste til at producere X-factor eller til at levere den hurtigste, bedste og billigste uddannelse. Vi vil miste vores eksistensberettigelse.

Vi må altså søge andre muligheder.

Djævlens advokat

1. Folkeoplysningen må tilpasse sig det samfund, der faktisk eksisterer. Hvis ikke vi følger hovedtendenserne, vil vi miste markedsandele og risikere at forsvinde.
2. Vi er allerede i gang med at løse de behov, der er i samfundet. F.eks. er skellet mellem uformel og formel læring ved at blive udvisket, og folkeoplysende skoler leverer formelle kompetencer (Forberedende Voksenundervisning/FVU, ordblindundervisning/OBU, sprogundervisning, folkeskolens afgangsklasser) – og er gode til det.
3. Hvordan kan vi det ene øjeblik påstå, at vi ikke vil følge med samfundsudviklingens hovedtendenser, og det næste øjeblik stille os til rådighed for statens oplysningskampagner?

Konklusioner

- *Anden*: Knyt an til modtendenserne

Modtendenserne kan komme til udtryk som mindretal, der ikke følger hovedtendenserne, eller som parallelle delbehov hos den del af befolkningen, der generelt følger hovedtendenserne.

Det er disse behov, folkeoplysningen må fokusere på at udfylde. De skaber nicher, og de leverer de kroge, vi kan hægte vores værdibaserede tilbud op på – hvis vi griber chancen.

Det er *den eneste holdbare* vej.

Nogle af de felter, som modtendenserne åbner for os, og som giver os mulighed for at byde ind med vores værdier, viden, erfaring og læringsprincipper er:

- Leverandør af ”bløde” kompetencer
- Bro mellem løse elektroniske netværk og fysiske forpligtende fællesskaber
- Bro fra overfladisk viden til sammenhæng, substans og kompetencer
- Bro fra brokkekultur og forbrugersmentalitet til aktivt medborgerskab
- Leverandør af rum til fysisk fællesskab
- Leverandør af rum for fordybelse
- Sætte værdier på dagsordenen og på spil, bl.a. folkeoplysningens egne værdier
- Leverandør af kvalitet i seniortilværelsen
- Support for de tabte/udgrænsende/marginaliserede

Dette er nogle af mulighedsfelterne. Men de skaber netop kun *muligheder* for folkeoplysningen.

Det er ikke stegte duer, der flyver lige ind i munden på os.

Hvis vi bare fortsætter business as usual, vil vi ikke være i stand til at udfylde de behov, modtendenserne skaber. Krogene vil glide forbi. Vi vil miste relevans, legitimitet og eksistensberettigelse.

For mange folkeoplysnings-aktører vil det i første omgang kræve et mentalt skift. Vi skal vænne os til, at vi ikke er samfundets darlings. Folkeoplysningen er ikke noget, som alle uden videre kan se det fornuftige i. Vi arbejder *mod* hovedstrømmen. Vi må *slås* for at fastholde vores eksistensberettigelse.

Og vi må aktivt opsøge de nye muligheder.

Det er ikke sikkert, vi skal kaste os over dem alle sammen. Vi skal i hvert fald ikke hver især forsøge at løse alle behovene.

Men folkeoplysningens skoler og foreninger bliver nødt til konkret at analysere disse behov og bevidst vælge, hvilke af dem de hver især vil forsøge at løse – og hvilke forandringer af deres del af folkeoplysningen det vil kræve.

Djævlens advokat

1. Folkeoplysningens særkende er, at den er for alle. Derfor må vi ikke gemme os i nicher, hvor vi spejder efter kroge.
2. Der er ingen grund til at gå i panik over nogle ungdomstendenser. Aftenskolerne har alligevel aldrig kunnet tiltrække unge. Hver gang udviklingen har bevæget sig i en ekstrem, svinger pendulet, og det bliver vores tid igen.
3. Der er masser af andre økonomiske stærkere aktører, der byder sig til med at udfylde modtendensernes behov. Der har vi heller ikke nogen chance.

Konklusioner

- Tredje: Drastiske ændringer bliver nødvendige

Vores fokus på modtendenserne må ikke få os til at ignorere hovedtendenserne. De er virkeligheden i dag. De forsvinder ikke i morgen. De forsvinder måske ikke engang på mellemlang sigte. Og vi kommer i hvert fald aldrig tilbage til de gode gamle dage, hvis de gamle dage overhovedet var så gode. Samtidig med at vi fastholder vores værdier, indhold og grundlæggende læringsprincipper, skal vi kunne rekruttere blandt det store flertal af borgere, der er defineret af eller præget af hovedtendenserne.

Derfor skal vi *ændre, tilpasse og udvide* vores aktiviteter, metoder og finansiering, så de tager højde for hovedtendenserne. Det er også blevet omtalt som ”fornuftig anknytning”.

Selv om vi ikke rokker ved vores fundament, vil det kræve drastiske ændringer i aktiviteter og organisering.

Det vil f.eks. kræve:

- at aftenskolerne i højere grad løsriver deres planlægning og organisering fra sæsonkatalogerne og i stedet afsætter ressourcer til hurtige ad-hoc tilbud, f.eks. til elektroniske debatter og fællesskaber, som får behov for at supplere erfarings- og holdningsudvekslingen med ekstern viden, eller som får behov for et rum for fysiske møder.
- at alle skolerne i langt højere grad lader brugerne definere tilbuddet og læringsforløbet – både i planlægningsfasen og undervejs (en klassisk folkeoplysningsdyd, som måske ikke svarer så meget til realiteterne længere).
- at foreningerne tilpasser deres organisationsstruktur, så de kan tilbyde erfaring, læring og organisatoriske rammer til pludseligt opståede interessefællesskaber, der har en sag eller et konkret mål, og inkludere dem i eller omforme dem til varige fællesskaber.
- at skoler og foreninger i langt højere grad fokuserer på kvaliteten i tilbuddet (lærerkompetencer, fysiske rammer, kvalificeret modspil i deltagerkredsen mv.), fordi de skal konkurrere med udbydere, som befinder sig midt i hovedtendensen, og fordi borgerne forbinder niche-aktiviteter med høj kvalitet.
- at skoler og foreninger opsøger partnerskaber med andre foreninger, kommuner og stat om oplysnings-, informations- og kampagneprojekter – i stedet for sætte deres lid til driftsstøtte.
- at skoler og foreninger udvikler nye former for synlighed og markedsføring, f.eks. udnytter de unges ønsker om at ”være på” i markedsføringen: Se, hvad jeg lige nu er i gang med på min højskole!

Djævlens advokat

1. Vi kan ikke på én gang fastholde vores værdier og samtidig lefle for poppede og overfladiske ungdomsfænomener.
2. ”Never change a winning team”. Mindst en million mennesker deltager i folkeoplysning hvert år. Ændrer vi de kendte folkeoplysningskoncepter, risikerer vi at tabe flere blandt 40+’erne, end vi vinder blandt de unge.
3. Selv om vi forsøger at modernisere vores organisations- og aktivitetsformer, vil de, der befinder sig i hovedstrømmen/blandt de unge, alligevel aldrig se til vores side, fordi folkeoplysningens image er alt for støvet.
4. Det lyder meget godt, men folkeoplysningen er så fastlåst i traditioner og rutiner, at vi aldrig vil kunne få flere end et lille mindretal af folkeoplyserne med på fornyelse.

Konklusioner

- *Fjerde*: Fasthold en forskelligartet folkeoplysning

Hverken hovedtendenser eller modtendenser gør folkeoplysningens opgaver mere simple eller entydige. Der er derfor ikke noget, som peger på, at folkeoplysningens organisationer og foreninger kan udvikle sig i en mere homogen retning end hidtil.

Tværtimod giver samfundsudviklingen mere og mere plads til forskellighed. På én gang giver det bedre rum for og kræver en forskelligartet folkeoplysning.

Vi skal derfor ikke gøre os store anstrengelser for at tilpasse folkeoplysningen til en fællesnævner. Men det betyder samtidig, at det ikke bliver lettere at formulere kort og fyndigt, hvad folkeoplysningen er - at brande folkeoplysningen.

For ikke desto mindre at skabe en struktur og et overblik over, hvad folkeoplysning er, kan vi med fordel anvende de tre søjler fra DFS' forslag til regeringens folkeoplysningsudvalg:

Fri Folkeoplysning

Den frie folkeoplysnings aktiviteter baseret på deltagernes interesser.

Uddannelsesaktør

Folkeoplysningens indsats som brobygger til uddannelse og som aktør i voksen- og efteruddannelsessystemet.

Oplysningsformidler

Folkeoplysningen som formidlingsorgan for samfundsrelevante oplysningsindsatser.

De tre søjler blev fra starten defineret til at rumme den folkeoplysning, der arbejder inden for folkeoplysningsloven. Men de andre skoleformer og foreningerne kan uden videre integreres i denne model.

Djævlens advokat

1. Det har ingen mening at fastholde et kunstigt fællesskab mellem skoler og foreninger, og det er under alle omstændigheder svært at se, hvor det folkeoplysende i mange af foreningerne ligger.
2. Vi kan ikke blive ved med at kalde det folkeoplysning og tigge om offentlig støtte, når de samme 15 mennesker på tiende år går til porcelænsmalning, fordi det er så hyggeligt.
3. Vi kan ikke påstå, at det er en grundværdi i folkeoplysningen, at vi "ikke opererer med eksamen, karakterer eller udefra kommende krav" og samtidig forsøge at slå os op som "aktør i voksen- og efteruddannelsessystemet".
4. Søjle 3 er et totalopgør med folkeoplysningens værdier og et udtryk for, at vi er parate til hvad som helst for at opnå politikernes gunst. Der er ikke noget frit ved en folkeoplysning, der byder sig til som megafon for stat og kommune.

Konklusioner

- Femte: Egen forandring før rammeforandring

De første tanker, der opstår hos en folkeoplyser, der er presset af udviklingen, er: Hvordan får vi bedre lovgivningsmæssige rammer og muligheder, og hvordan får vi mere økonomisk støtte? Det er menneskeligt, og det er en reaktion, vi kan kende fra mange andre institutioner og organisationer. Det er også det, DFS og de relevante landsorganisationer har fokuseret på i arbejdet i regeringens folkeoplysningsudvalg og i det opfølgende lovgivningsarbejde.

Den opgave forsvinder ikke i de kommende år. Det vil presse sig på f.eks. i forbindelse med kommunal folkeoplysningspolitik og den kommunale finansiering.

Men hvis vi skal klare os i hovedtendensernes modvind, må vi gøre os selv i stand til at gribe krogene og udfylde nicherne, og hvis vi skal gøre os selv synlige, interessante og anvendelige for nutidens og fremtidens borgere, så må vi flytte fokus over på forandring i egne rækker.

På alle niveauer - fra DFS over landsorganisationer og regionale centre til lokalorganisationer - må folkeoplysningen ændre sig, udvikle sig og forbedre kvaliteten for at kunne løse de behov, borger og samfund stiller i fremtiden.

Udviklingen må bl.a. ske i forhold til:

- aktivitets- og undervisningsformer
- finansieringsformer
- marketing/synliggørelse, og
- organisatoriske strukturer

Djævlens advokat

1. Det kan ikke nytte noget at kræve nye tanker, nye aktiviteter og nye organisationsformer, når folkeoplysningens græsrodde i skoler og foreninger i dag hverken har tid eller råd til at andet end at holde forretningen kørende.
2. Noget-for-noget: Hvis politikerne vil have os til at løse alle mulige problemer for dem, så må vi kunne forlange, at de først finder pengene, og at de fjerner de regler, der forhindrer udvikling.

Tag stilling!

Tidens trend er ikke med folkeoplysningen. Men hvor der er hovedtendenser, er der også modtendenser.

Modtendenserne skaber de behov, som folkeoplysningen kan trives i og gro ved. Her har vi masser af muligheder. Det kræver, at vi er parate til drastiske ændringer i aktivitetsformer, metoder og finansiering.

Påstår en arbejdsgruppe under DFS' bestyrelse.

I dette debathæfte præsenterer arbejdsgruppen en analyse af samfundsudviklingen og af de konsekvenser, det kan få for folkeoplysningen. Med det som afsæt giver arbejdsgruppen sine bud på, hvordan folkeoplysningen kan håndtere de nye udfordringer.

"Vi har valgt at vove pelsen med en stribe påstande om udviklingsretningen og løsnin-gerne. Ikke fordi vi er skråsikre, men fordi vi håber, at det kan provokere til debat - og det er vel i folkeoplysningens ånd," skriver arbejdsgruppen i indledningen.

Sammen med arbejdsgruppen opfordrer Dansk Folkeoplysnings Samråds bestyrelse alle aktører i folkeoplysningen og venner af folkeoplysningen til at læse, tage stilling og give igen.

- Er det den vej, samfundet udvikler sig?
- Er det sådan, borgerne tænker og handler?
- Er det på den måde, folkeoplysningen skal reagere – og måske allervigtigst: Er det sådan din del af folkeoplysningen skal udvikle sig, hvad enten det er en aftenskole, en højskole, en grøn bevægelse eller noget helt fjerde?

